

Handlingsveileder for voksentjenestene i Nittedal kommune

Ansatte i voksentjenestene i kommunen som først blir oppmerksom på barn og unge med hjelpebehov har et ansvar for å melde i fra til rette instans.

Voksentjenesten er ansatte i rus- og psykisk helsetjeneste, hjemmetjenesten, flyktningarbeidet, legevakten, Enhet for tilrettelagte tjenester, Enhet for bolig og tilflytting, Enhet for tildeling og forebyggende tjenester, NAV eller andre som møter voksne med omsorg for barn under 18 år. Jordmortjenesten er viktig for å fange opp familier hvor det er grunn til bekymring i svangerskapet.

Tjenesteyter i disse gruppene skal ikke ha hovedansvar for oppfølgingen av barnet, men voksentjenestene skal ivareta familien i samarbeid med andre instanser i kommunen. Her må det opprettes kontakt mellom instansene, slik at tiltak kan koordineres. Meldeplikt til barneverntjenesten gjelder i alvorlige og akutte situasjoner.

Nivå 0:

Er situasjonen akutt?

Dersom du har grunn til å tro at et barn/ungdom utsettes for vold i nære relasjoner og/eller seksuelle overgrep skal du handle umiddelbart. Kontakt politi eller barneverntjenesten samme dag som situasjonen oppstår. Du skal ivareta saken sammen med din leder ([link til handlingsveilederen for prosedyrebeskrivelse](#)).

1. Har brukeren barn? – kartlegg forhold rundt barnet.

Det skal, så tidlig som mulig i oppfølgingsforløpet avklares om bruker har barn, eller har (nær) omsorg for barn. For de tjenestene som er omfattet av bestiller utfører - modellen ligger ansvaret for kartleggingen av om de voksne har barn eller ikke på Enhet for tildeling og forebyggende tjenester. Enhet for tildeling og forebyggende tjenester har et førstegangs kartleggingsansvar og utøvende tjenester har oppfølging/samarbeidsrollen.

Dersom du blir oppmerksom på forhold ved foreldrene som gir grunn til bekymring, eller blir oppmerksom på barn/ungdom som ikke trives er det viktig at du forsøker å konkretisere bekymringen. Begrepet "foreldre" omfatter alle som er omsorgsansvarlige for barn; biologiske foreldre, adoptivforeldre, fosterforeldre, steforeldre og andre som har et omsorgsansvar, jf Rundskriv IS-5/2010 «Barn som pårørende».

For nærmere fremgangsmåte se [«Del bekymringen»](#) i handlingsveilederen.

2. Kartlegging av barns situasjon i familier der foreldrene søker om sosialhjelp fra Nav sosialtjenesten.

Det er viktig at kartleggingen legges opp som en samtale omkring hvordan barna har det. Ved førstegangssøknad om sosialhjelp, avtales en time der fokuset kun er rettet mot barnas situasjon. Denne kartleggingen foretas ellers en gang pr halvår, ved skolestart og etter behov.

Gode kommunikative hjelpemidler vil være av betydning for resultatet for å unngå at samtalen blir et intervju. «Fortell om» og åpne spørsmål kan være gode måter å få informasjon på. Gjennom fortelling vil nødvendig og nyttig informasjon komme fram. Lukkede spørsmål vil selvfølgelig måtte forekomme, men med øvelse vil disse være lette å identifisere. Der det er noe i samtalen som en må «henge på» ut fra nøkkel ord/nøkkelbeskrivelser, kan følgende måte å gjøre det på være å si; «Kan du si litt mer om...» , «Kan du utdype...», «Hva legger du i»

Avhengig av situasjon vil det også være riktig å informere om kulturtilbud, helsesøster, tannlege, samværstillegg, barnebidrag, ekstra midler ved dåp/konfirmasjon.

Et økt fokus på fattige familier og deres barn, vil resultere i noen følger. Familiens ALLE utgifter må og skal kartlegges. Tilleggsinnvilgelser av nødvendigheter som vi vanligvis henviser til livsoppholdsnormen, vil være en viktig konsekvens av denne kartleggingen og Fylkesmannens ansvarliggjøring av Nav kontorene.

[Eksempler på måter å spørre på](#)

[Temaer i første gangs kartleggingssamtale](#) (Nav, Avdeling for bosetting og integrering og Enhet for tildeling og forebyggende tjenester)

3. Kartlegging av barns situasjon i familier med flyktningstatus som bosettes i kommunen.

Kartlegging og oppfølging av barns situasjon i familier bestående av personer med flyktningbakgrunn.

Alle nyankomne personer med flyktningbakgrunn som bosettes i Nittedal kommune tildeles en primærkontakt i avdeling for bosetting og integrering som har oppfølgingsansvar for vedkommende i en periode på 5 år. I løpet av denne 5 - årsperioden skal alle nyankomne personer følges tett opp av sine primærkontakter, og alle skal ha en oppfølging tilpasset den enkeltes behov, Primærkontakt har her et særlig oppfølgingsansvar for å kartlegge situasjon, behov og videre oppfølging av barnefamilier med flyktningbakgrunn som bosettes i kommunen.

Ved bosettings- og etableringsfasen skal primærkontakt sørge for en grundig kartlegging av familiens situasjon og behov allerede ved ankomst. I starten vil dette blant annet innebære at primærkontakten bistår familien med nødvendige praktiske gjøremål: Innkjøp av nødvendig utstyr, klær og møbler til familien, bestilling av førstegangs helseundersøkelser, innsøk til barnehager/ skole og andre gjøremål som er nødvendige for en god start i Nittedal.

I løpet av etableringsperioden skal det også utarbeides en egen individuell plan for alle bosatte personer med flyktningstatus, hvor familiesituasjon og eventuelle behov for ulike tiltak også skal avklares og igangsettes i lys av hver enkelts individuelle behov. I den individuelle planen skal blant annet koordinering av fritidsaktiviteter og fritidstilbud for barn påbegynnes, hvor primærkontakt er ansvarlig for å koble foresatte og barn opp mot det relevante fritidstilbudet i kommunen. Avdeling for bosetting og integrering yter også økonomiske ytelser til dette formålet.

Avdeling for bosetting og integrering skal gjennomføre obligatorisk

undervisning i barneoppdragelse og foreldreveiledning for alle nyankomne foreldre med flyktningbakgrunn. I tillegg skal alle foreldre også motta innføring i økonomisk veiledning for husholdningen, helseundervisning (med informasjon om tvangsekteskap, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse for relevante grupper), samt obligatorisk boveiledning i hjemmet. Primærkontakt skal også så langt det la seg gjøre foreta hjemmebesøk, slik at familiens helhetlige hjemmesituasjon kan følges opp på en helhetlig måte i henhold til individuell plan.

Ved familiegjenforeningssaker skal primærkontakt påbegynne kartleggingen av familiesituasjonen allerede før herboendes familiemedlemmer ankommer kommunen. Her vil det være relevant å avklare hvilken relasjon herboende og ekstefelle/ barn har hatt til hverandre før flukten, hvordan relasjonen har vært mens familiemedlemmene har vært borte fra hverandre over lengre tid, og ikke minst hvilke forventninger man har til hverdagen når familien skal gjenforenes etter lang tid fra hverandre igjen. Kartleggingen følges videre opp etter at familien har ankommet kommunen, og familien følges opp ved hjelp av samtaler og/eller jevnlig hjemmebesøk.

I tilfeller hvor det bosettes enslig mindreårige flyktinger uten foresatte, skal dette arbeidet følges opp i tett samarbeid med Nittedal barnevernstjeneste.

I all kartlegging av barns situasjon i familier med flyktningbakgrunn, skal kontinuitet og tett oppfølging prioriteres. Det forebyggende perspektivet skal være overordnet, og her har flyktingarbeidet et særlig ansvar for å koordinere tjenestetilbudet og trekke inn ulike relevante instanser ved behov i hver enkelt sak. Erfaringsmessig ser flyktingarbeidet i kommunen at familiens situasjon og individuelle behov ofte utvikler og endrer seg over tid, og at særlige behov ofte oppstår i etterkant av kartleggings- og etableringsfasen ved ankomst i ny kommune. Dette betyr at det i dette arbeidet kreves tett

oppfølging over lengre tid, og at «kartleggingen» ofte vil være en kontinuerlig prosess som kan pågå over en lengre tidsramme. I dette arbeidet vil traumesensitivitet, kulturforståelse, systemforståelse og egenmestring av egen hverdag for seg og sin familie være sentrale begreper som skal vektlegges.

[Sjekkliste for bosetting](#)

[Individuell plan for nyankomne flyktninger](#)

[Rutine for familiegjenforening](#)

4. Alle statlig- og kommunalt ansattes ansvar for berørte barn/«Barn som pårørende»

Alle statlig- og kommunalt ansattes ansvar heretter kalt voksentjenesten har et ansvar for berørte barn. Ved sykdom hos foreldre/foresatte og søsken trer begrepet "barn som pårørende" inn. Dette begrepet brukes om barn og søsken av pasienter med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade. Begrepet skal tolkes vidt og uavhengig av formalisert omsorgssituasjon. Lovbestemmelsen i Helsepersonelloven § 10a gjelder for mindreårige barn under 18 år og gjelder både biologiske barn, stebarn, fosterbarn, adoptivbarn og andre.

Den enkelte ansatte har tre hovedoppgaver når det gjelder å ivareta barn som pårørende til foreldre eller søsken:

- Samtale med brukeren om barnets informasjons- eller oppfølgingsbehov og tilby informasjon og veiledning om aktuelle tiltak. Innenfor rammene av taushetsplikten skal helsepersonellet også tilby barnet og andre som har omsorg for barnet, å ta del i en slik samtale.

- Innhente samtykke til å foreta oppfølging som helsepersonellet anser som hensiktsmessig.
- Bidra til at barnet og personer som har omsorg for barnet, i overensstemmelse med reglene om taushetsplikt, gis informasjon om pasientens sykdomstilstand, behandling og mulighet for samvær. Informasjonen skal gis i en form som er tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger.

Premissene for disse oppgavene er å hjelpe foreldre til å ivareta barna sine, samarbeide rundt familien, og at det arbeides innenfor taushetsplikten.

Kartleggingen og eventuelle iverksettinger av tiltak ivaretas ved å følge handlingsveilederens videre anbefalinger.

Ved kartlegging kan aktuelle verktøy være:

[Barn som pårørende - kartlegging av barn 0-18 år når foreldre mottar helsehjelp \(link til verktøykassen\)](#)

[Momenter vedrørende kartlegging av barns behov for informasjon og oppfølging \(link til verktøykassen\)](#)

[Bekymringskala vedrørende foreldre](#)

[Signaler på mulig mistriivsel hos barnet](#)

[Bekymringskala vedrørende barn](#)

[Beskyttelses-og risikofaktorer](#)

5. Gjennomfør en kartleggingssamtale med den voksne og vurder situasjonen.

I situasjoner der foreldre eller søsken sliter med helse- og/eller sosiale problemer som kan innvirke på barna, må vi handle. Vi trenger en helhetlig oversikt over den voksne, deres barn og familie. Dette gjøres ved en planlagt samtale med foreldre der barnets situasjon er tema, og hvordan barnet kan ivaretas best mulig når det er alvorlig sykdom. Husk at barnet har rett til å bli ivaretatt før det viser symptomer.

I vurderingen av situasjonen er et viktig anliggende å få frem hvordan de eventuelle psykiske vanskene, rusproblemene eller andre utfordringer i livet påvirker foreldrefunksjonen og familien. Vi vet at en forelder/søsken kan ha psykisk uhelse en periode uten at foreldrefunksjonen er betydelig dårligere, og en forelder kan ha betydelig forringet foreldrefunksjon uten å se det slik selv.

Bruk [Kartleggingsskjema for voksentjenestene \(PDF, 433 kB\)](#)

Tema for møtet er hvordan foreldrefungeringen kan bli påvirket og hvordan den voksne kan ivareta sine barn på tross av egne eller søskens vansker. Et sentralt tema i samtalen er å formidle til foreldre at barn ofte ønsker noen voksne å snakke med om hvordan de har det når noen i familien er rammet av sykdom. I Nittedal kommune har vi rutine for at barnet/ungdommen kan gis mulighet til å snakke med sin helsesøster, som igjen kan finne ut om det er helsesøster eller andre tillitspersoner barnet/ungdommen ønsker å snakke med (feks lærer). ([jmf Multistudieundersøkelsen om barn som pårørende](#))

Får vi samtykke fra foreldre til å ta kontakt, kontaktes Nittedal helsestasjon, på telefon 67 07 38 90/90 26 01 33. Er barnet i skolealder har helsestasjonen oversikt over hvem som er helsesøster på de ulike skolene, og Helsestasjon eller aktuell helsesøster kobles på saken. De barna som er under skolealder har helsesøster på Helsestasjon. Skolehelsetjenesten kan tilby samtaler. Skolehelsetjenesten kan også vurdere om det er behov for andre hjelpe- og tilretteleggingstiltak.

Når lærere får informasjon kan de støtte barnet og legge til rette. I samråd med foreldrene og barnet kan skolen vurdere hva som bør gjøres for at eleven skal få det best mulig (jmf Veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten).

Dersom barnet bor i en annen kommune, skal det vurderes om annen kommune skal kontaktes. Denne vurderingen skal skje sammen med nærmeste leder, kollega, og/eller i samråd med Nittedal helsestasjon. Den begrunnede vurderingen skal journalføres i brukers (forelders) journal.

Husk at du har et samtidighetsansvar. Samtidighetsansvar betyr at du er ansvarlig for å følge opp barnet/den unge, også etter at bekymring er meldt til andre instanser.

[Les mer om samtidighetsansvar.](#)

Vi skal vise at vi bryr oss om hvordan det er å være forelder og ha vansker selv som voksen. Husk å skape gode relasjoner! Ha fokus på barnets situasjon. Veiled foreldre om å snakke med barn.

Helsepersonell bør jevnlig etterspørre hva barnet vet og vurdere om barnets informasjon og veiledningsbehov er tilstrekkelig ivaretatt.

Oppsummer og ta en beslutning

Dersom det ikke er grunn til bekymring rundt barnets situasjon, journalfør din begrunnede vurdering i brukers (forelders) journal. Er du usikker, kan du drøfte saken anonymt med barneverntjenesten. Dersom det er grunn til bekymring for barnet, må du vurdere alvorlighetsgraden. Ved mistanke om vold eller overgrep skal du ikke kontakte foreldrene, men henvende deg til barnevernet direkte (slik som tidligere beskrevet).

Nivå 1: Innsats i egen enhet.

Når en jobber videre med den voksne brukeren, og situasjonen endrer seg i familien, er det viktig å vurdere fortløpende hvilke konsekvenser det vil få for barnets situasjon.

I voksentjenestene skal en ikke ha hovedansvar for videre oppfølging av barnet, men en har ansvaret for at barnet får informasjon om foreldrenes/søskens situasjon, etter samtykke fra foreldrene, samt at barns behov for informasjon og oppfølging kartlegges, og at det evt iverksettes nødvendige tiltak i form av informasjon og oppfølging.

Dette er imidlertid et tverrfaglig arbeid der det viktige samarbeidet rundt barnet initieres fra voksentjenestene (jf nivå 0), men der ivaretagelsen av barnet skjer via tjenester for barn og unge.

Helsesøster- og jordmortjenesten som koordinerende instans:

Voksentjenestene har ansvar for å sørge for at helsesøster får den informasjonen de trenger for å kunne forstå og ivareta barnet og informere videre til barnehagen/skolen eller andre instanser, under forutsetning av at samtykke er gitt. Hver gang et slikt samarbeid initieres skal det formaliseres et samarbeid på tvers av tjenesteområdene som er berørt i saken for å ivareta koordinering og ansvar av saken. Dersom foreldrene (og ungdom over 16 år) samtykker, kan dere opprette stafettlogg hvor disse inviteres inn.

Uavhengig av hva dere blir enige om, skal det utarbeides skriftlig dokumentasjon fra møtet, med konklusjoner og tydelig avklaring om hvem som skal gjøre hva, og når evaluering skal skje.

Gjennomfør en eller flere oppfølgingssamtaler med referat når det er hensiktsmessig. Stafettholderen innkaller til samarbeidsmøter og har ansvaret for at tiltak iverksettes og evalueres med henblikk på en bedring av barnets situasjon. Ansatte i voksentjenestene kan delta i dette samarbeidet hvis ønskelig fra foreldrene og barnet/ungdommen.

Nivå 2:

Vi skal evaluere om barnet/ungdommen nyter godt av våre tiltak. Dersom samarbeidet har fungert og barnet har fått det tilstrekkelig bra, holder vi kontakten. I motsatt fall stopper vi opp og tenker høyt sammen med foreldrene: «Her kommer vi ikke lenger. Barnet har ikke fått det bedre gjennom samarbeidet så langt. Hvilke muligheter finnes for videre arbeid?» Det søkes enighet om et samarbeid med andre tjenester, som for eksempel PPT, barnevern, BUP, barnets fastlege, NAV, familieteamet, skole, barnehage eller andre fagpersoner. Dersom det er bruk for råd og veiledning, bruk tiltaksviften.

Foreldre/ungdom over 16 år må samtykke i å søke hjelp fra andre fagpersoner. Husk underskrift fra foreldre/ungdom over 16 år på vårt felles [samtykkeskjema. \(PDF, 286 kB\)](#)

Innled et samarbeid med de andre aktuelle tjenesteområdene. Stafettlogg opprettes når samtykke foreligger. Dersom det ikke foreligger samtykke må det vurderes hvorvidt barnet/ungdommen sin situasjon er så alvorlig at plikten til å melde bekymring til barneverntjenesten trer inn. Alle ansatte har meldeplikt ved bekymring for barns omsorgssituasjon. Dersom dere kommer til en slik beslutning, er det viktig å orientere foreldrene om dette.

Dersom vi mistenker seksuelle overgrep eller vold, kontakter vi barneverntjenesten direkte uten å varsle foreldrene. Gå til nivå 3 (del 1 i hovedveileder).

Det er hensiktsmessig at stafettpinnen er i hendene til en instans som er nær barnet. Stafettholderen innkaller til samarbeidsmøter og har ansvaret for at tiltak iverksettes og evalueres med henblikk på en bedring av barnets situasjon. Ansatte i voksentjenestene kan delta i dette samarbeidet hvis ønskelig fra foreldrene og barnet/ungdommen.

Nivå 3:

Nivå 3 i Voksenveilederen sammenfaller med nivå 3 i Handlingsveilederen (hovedveilederen). Voksentjenestene vil imidlertid aldri ha hovedansvar i nivå 3, men kan delta på ansvargruppemøter ol, om det vurderes som hensiktsmessig. På denne måten kan vi som tjeneste være med å ivareta familien i samarbeid med andre instanser i kommunen ([link til nivå 3](#)).

Vær spesielt oppmerksom på dette: Dersom barnet har omfattende behov for bistand og støtte over en lengre periode, må nødvendige hjelpeinstanser involveres i arbeidet. Det opprettes da en ansvarsgruppe. Det kan ved behov søkes om en IP for barnet.

Barnet/den unge kan ha rett til individuell plan (IP). Når barnet/den unge har IP, opphører behovet for en stafettlogg.

Det er Enhet for tildeling og forebyggende tjenester som saksbehandler søknader knyttet til IP. Forespørsler kan gjerne drøftes i forkant av en eventuell søknad.

